

สารบัญ

คำนำ	10
คำนำผู้เขียน	16
บทนำ	26
ประวัติศาสตร์ ภาษา และระบบโรงเรียนฟินแลนด์โดยสังเขป	32
เรามาจากไหน: ประวัติศาสตร์โดยสังเขป	35
ประวัติศาสตร์แรกเริ่มที่มีทั้งความยากจน ความอดอยาก และกระทั่งความเป็นทาส	37
สมรภูมিরะหว่างสองมหาอำนาจแห่งยุโรป	38
จากการปกครองตนเองสู่เอกราช	40
ภาษาและการอ่านออกเขียนได้	46
คุณสมบัติบางประการของภาษาฟินแลนด์:	
ไม่มีเพศและไม่มือนาคตกาล	48
การสะกดคำไม่เป็นปัญหาสำหรับชาวฟินแลนด์	49
อุปสรรคทางวัฒนธรรมของการสื่อสาร	49
ประวัติศาสตร์การศึกษาของฟินแลนด์โดยสังเขป	52
การศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับทุกคน	53
โอกาสที่เท่าเทียมสำหรับทุกคน: โรงเรียนแบบประสม	54
ครูศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย	56

บทเรียนจากจิตวิทยาการศึกษา	60
แนวความคิดเรื่องความจำขอมมนุษย์	64
บริบทคือราชา!	65
ความจำมนุษย์มีลักษณะแบบประกอบสร้าง	66
ความแตกต่างเชิงคุณภาพระหว่างผู้เชี่ยวชาญกับมือใหม่	68
เด็กคือผู้เรียนที่กระตือรือร้นและสร้างสรรค์	70
เราเรียนรู้อันแต่รายละเอียดเล็กน้อยได้อย่างมีประสิทธิภาพ	
มากขึ้นหากเรารู้้อย่างมีความหมาย	71
การเรียนรู้ในฐานะกระบวนการปฏิสัมพันธ์	79
ทฤษฎีประกอบสร้างทางสังคมของการเรียนรู้	79
แนวปฏิบัติเพื่อสร้างความรู้	81
สภาพแวดล้อมการเรียนรู้	83
บทบาทของอารมณ์และแรงจูงใจในการเรียน	86
อารมณ์และการเรียนรู้	86
บทบาทของความสนใจต่อการเรียนรู้	89
แรงจูงใจและการเรียนรู้	91
ทำอย่างไรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับการเรียน	99
แนวปฏิบัติด้านการเรียนการสอนแบบใหม่	100
การเรียนรู้แบบพลิกกลับ	102
ถึงเวลาเปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติของเราแล้ว	103
การสังเคราะห์: สภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	104
ถนนของฟินแลนด์สู่สมรรถนะแห่งศตวรรษที่ 21	107
โลกแห่งปัญหาสังคมวัฒนธรรมอันซับซ้อน	108
สมรรถนะที่หนึ่ง: การคิดและการเรียนรู้ที่จะเรียนรู้	120
สาระสำคัญที่หนึ่ง: การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้	123
การจัดการแนวทางการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้	124
การคิดเชิงวิพากษ์	128

การคิดสร้างสรรค์และการคิดเพื่อค้นพบสิ่งใหม่	134
สาระสำคัญที่สอง: การเรียนรู้ที่จะเรียนรู้	140
ควบคุมกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง	140
การค้นพบจุดแข็งของตนเองและกลวิธีการเรียนรู้ ที่เหมาะสม	143
สร้างเส้นทางการเรียนรู้ของตนเอง	144
สาระสำคัญที่สาม: ชุมชนการเรียนรู้	146
ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น	146
การเรียนรู้และการสร้างความรู้ในชุมชน	147

สมรรถนะที่สอง:

สมรรถนะทาว์ฒนธรรม ปฏิสัมพันธ์ และการแสดงตัวตน 150

สาระสำคัญที่หนึ่ง: การเผชิญหน้าทาว์ฒนธรรม	159
การสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม	162
การสัมผัสประสบการณ์และการตีความวัฒนธรรม	163
สาระสำคัญที่สอง: ทักษะด้านอารมณ์	165
การตระหนักรู้ในตนเอง	166
การจัดการตนเอง	168
การตระหนักรู้ทางสังคม	169
การตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบ	171
ทักษะทางอารมณ์ในห้องเรียน	172
สาระสำคัญที่สาม: การมีส่วนร่วมทาว์ฒนธรรม	178
ทักษะการแสดงฝีมือและนำเสนอผลงาน	178
การทำประโยชน์และการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม	185

สมรรถนะที่สาม: การดูแลตนเองและการจัดการชีวิตประจำวัน 190

สาระสำคัญที่หนึ่ง: การจัดการชีวิตประจำวัน	193
การบริหารเวลา	193

การตระหนักรู้ในฐานะผู้บริโภค	194
ทักษะการควบคุมตนเองในยุคดิจิทัล	195
สาระสำคัญที่สอง: การเป็นสมาชิกของสังคมที่ทำงานได้ดี	198
การส่งเสริมสุขภาวะและสุขภาพ	198
สาระสำคัญที่สาม: ความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน	201
ความปลอดภัยทั่วไปและการปฏิบัติตนใน	
สถานการณ์อันตราย	201
ความเป็นส่วนตัว	202
สมรรถนะที่สี่: ทักษะการสื่อสารรอบด้าน	206
สาระสำคัญที่หนึ่ง: การสื่อสาร	212
รูปแบบและเจตนาอารมณ์ในการสื่อสาร	212
การแสดงตัวตน	213
สาระสำคัญที่สอง: มัลติมีเดียและการสื่อสาร	224
การสร้างและตีความเนื้อหา มัลติมีเดีย	224
สาระสำคัญที่สาม: ทักษะด้านบริบท	229
วัฒนธรรมและสุนทรียศาสตร์	229
วิชาการ	230
สมรรถนะที่ห้า: ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	234
การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีผลต่อการเรียนรู้หรือไม่	237
สาระสำคัญที่หนึ่ง: การศึกษาแบบสืบเสาะหาความรู้	
และสร้างสรรค์	251
สาระสำคัญที่สอง: ทักษะที่ใช้ได้จริงและการเขียนโปรแกรม	253
สาระสำคัญที่สาม: ความรับผิดชอบและความปลอดภัย	
ในการใช้เทคโนโลยี	263
สาระสำคัญที่สี่: ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการสร้างเครือข่าย	
ในโลกดิจิทัล	265

สมรรถนะที่หก: ทักษะชีวิตการทำงานและทักษะผู้ประกอบการ 272

สาระสำคัญที่หนึ่ง: ความพร้อมสำหรับชีวิตการทำงาน	276
ก้าวตามโลกที่เปลี่ยนแปลง	276
วิธีคิดแบบผู้ประกอบการ	277
สาระสำคัญที่สอง: ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในที่ทำงาน	282
การร่วมมือและทำงานเป็นโครงการ	282
การสร้างเครือข่าย	283
สาระสำคัญที่สาม: ชีวิตการทำงานในทางปฏิบัติ	284
ประสบการณ์การทำงานและการเป็นผู้ประกอบการ	284

สมรรถนะที่เจ็ด:

การมีส่วนร่วม การมีบทบาทผลักดัน และการสร้างอนาคตที่ยั่งยืน 292

สาระสำคัญที่หนึ่ง: วิธีการสร้างบทบาทผลักดัน	295
พัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียน	295
การมีบทบาทผลักดันและการทำงานนอกโรงเรียน	299
สาระสำคัญที่สอง: โครงสร้างและกฎเกณฑ์ของสังคม	300
การใช้ชีวิตในสังคมประชาธิปไตย	300
การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ	300
กฎเกณฑ์และข้อตกลง	301
สาระสำคัญที่สาม: การสร้างอนาคต	302
ปกป้องสิ่งแวดล้อมและสร้างอนาคตที่ยั่งยืน	302
ทางเลือกสำหรับอนาคต	303

การเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์ 312

ตรรกะของสาขาวิชากับตรรกะของปรากฏการณ์	
ไม่จำเป็นต้องขัดแย้งกัน	316
ภูมิปัญญาและความสร้างสรรค์	318

พื้นฐานทางปรัชญาบางประการเกี่ยวกับ	
การเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์	323
รูปแบบการสอนของการเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์	328
ฉันจะดำเนินโครงการแบบเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์ได้อย่างไร	330
วิธีประเมินโครงการแบบเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์	337
อุปสรรคด้านอารมณ์ต่อการเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์	345

เราจะไปไหนต่อ วิสัยทัศน์สู่อนาคต 350

ความสำคัญของการศึกษาปฐมวัย กิจกรรมกลางแจ้ง	
และการเล่น	353
โจทย์ท้าทายในปัจจุบัน	357
การปฏิรูปด้านครุศาสตร์ของฟินแลนด์	359
นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ใน STEM	365
การเริ่มต้นใหม่ๆ	372
ปฏิรูปการสอบจบชั้นมัธยมแห่งชาติด้วยระบบดิจิทัล	381
ความเชื่อผิดๆ เกี่ยวกับการปฏิรูปโรงเรียนของฟินแลนด์	385
เราจะไปทางไหนต่อ	389

รู้จักผู้เขียน 396

รู้จักผู้แปล 398

คำนำ

หนังสือเล่มนี้เกิดจากแรงบันดาลใจส่วนตัวหลังจากได้รู้จักทำความเข้าใจ และทดลองใช้การเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์ (phenomenal-based learning - PhBL) ของฟินแลนด์ที่โรงเรียนอาร์คกิ (Arkki) ในประเทศไทยตั้งแต่ต้นปี 2019 และมีความประสงค์ที่จะเผยแพร่องค์ความรู้นี้ให้แก่คณะครู นักการศึกษา ผู้ปกครอง และผู้สนใจทั่วไปในไทยให้ได้เข้าถึงหลักสูตรการศึกษาระดับใหม่ของฟินแลนด์ที่เพิ่งได้รับการปฏิรูปและนำไปใช้ตั้งแต่ปี 2016 ปัจจุบันหลักสูตรนี้ได้รับการจัดอันดับว่าเป็นหลักสูตรการศึกษาที่เตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชนด้านทักษะสำหรับอนาคตได้ดีที่สุดในโลกมาสองปีซ้อน¹

สังคมในอนาคตกำลังเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมที่ระบบอัตโนมัติ ระบบดิจิทัล และหุ่นยนต์ เข้ามาทำงานแทนที่มนุษย์ อาชีพบางอย่างอาจยังคงอยู่ ในขณะที่บางอาชีพอาจเลือนหายไป สำหรับยุคสมัยใหม่นี้ โจทย์ที่ใหญ่และท้าทายที่สุดสำหรับการศึกษาทั่วโลกก็คือ การเตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชนสำหรับอนาคต เพื่อให้พวกเขามีความสามารถ และทักษะที่แตกต่างจากระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จึงเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการกำหนดการศึกษาสำหรับอนาคต

---

¹ The Economist Intelligence Unit (2018, 2019), Worldwide Educating for the Future Index (WEFFI) Report.

โดยการเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์นี้ได้ผ่านการทดลองและทดสอบแล้ว โดยที่มวิจัยครุศึกษาของฟินแลนด์ว่าเหมาะสมสำหรับการสร้างทักษะ แห่งศตวรรษที่ 21 ให้เด็กและเยาวชน และยังบรรจุอยู่ในทุกรายวิชา ของหลักสูตรการศึกษาฉบับใหม่ของฟินแลนด์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

การศึกษาแบบดั้งเดิมซึ่งพบเห็นได้ทั่วไปในห้องเรียนทั่วโลกคือ การเรียนรู้ด้วยการรับความรู้ (knowledge acquisition) เช่น การบรรยาย การสัมมนา การส่งผ่านหรือเล่าต่อความรู้ เพื่อให้ให้นักเรียนได้ฟังและรับ ความรู้โดยตรง และจบด้วยการสอบเพื่อวัด “ความรู้” ว่าผู้เรียน “รู้อะไร” แต่กระนั้นเมื่อต้องเผชิญกับโลกแห่งความเป็นจริงนอกห้องเรียน นักเรียนจากระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมกลับไม่สามารถโอนถ่ายความรู้ใน ห้องเรียนไปสู่สถานการณ์จริงในชีวิตและบริบทรอบตัวได้ ความรู้ที่ได้ จากโรงเรียนกลายเป็น *ไร้ประโยชน์* แสดงให้เห็นว่า การกรอกกระตาะ ขาคำตอบในห้องสอบได้ไม่ได้หมายความว่าคนผู้นั้นสามารถใช้ความรู้ไป แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้อีกต่อไปแล้ว ถึงแม้ว่าเราจะใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาสอดแทรกในการเรียนรู้หรือการใช้ชีวิต แต่ถ้าเราไม่เปลี่ยนวิธีการ เรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเสียใหม่ เด็กและเยาวชนในอนาคต จะไม่สามารถแก้ปัญหาอะไรในชีวิตตนเองได้เลย

โจทย์ใหม่ในอนาคตคือ การแก้ไขปัญหาสังคมและวัฒนธรรมอัน สลับซับซ้อนในโลกสมัยใหม่ ความเชี่ยวชาญแบบผสมผสานและการคิด เชิงบูรณาการซึ่งต้องอาศัยองค์ความรู้จากหลากหลายสาขาวิชาเป็นสิ่ง จำเป็น หลักสูตรการศึกษาฉบับใหม่ของฟินแลนด์พยายามตอบโจทย์นี้ ด้วยการนำเสนอการเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์พร้อมกับการสอนรายวิชา คุณภาพสูง การเรียนรู้ผ่านการสร้างความรู้ (knowledge creation) เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และตอบโจทย์ว่าผู้เรียน “รู้ได้อย่างไร” เข้ามา แทนที่การตอบโจทย์ว่าผู้เรียน “รู้อะไร” แนวทางนี้ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ มากขึ้น เยาวชนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้การแก้ปัญหาผ่านการคิด

และใช้เหตุผลอย่างสร้างสรรค์ พวกเขาต้องเรียนรู้วิธีพิสูจน์และสร้างข้อโต้แย้งอย่างตรงประเด็นด้วยการเรียนรู้ผ่านปัญหาและปรากฏการณ์

ในการเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์ นักเรียนและครูร่วมกันควบคุมกระบวนการเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษาหรือปรากฏการณ์ที่นักเรียนเลือกและสนใจ นักเรียนต้องเปลี่ยนจากผู้สอบผ่านรายวิชามาเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ ความสำเร็จในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อทำงานอย่างหนักและมีวินัยในตนเอง รวมถึงอดทนต่อความผิดหวังและความไม่แน่นอน (ทักษะการควบคุมตนเอง) นอกจากนี้ยังต้องเรียนรู้จากความล้มเหลวและหุ่่มเทาทำงานที่ยากลำบาก การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม รวมถึงการพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ สิ่งเหล่านี้คือทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากการเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์

การเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์เป็นการเรียนเชิงรุก (active learning) ซึ่งให้ความสำคัญกับความสนใจ แรงจูงใจ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ความชวนชววยที่จะเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในกระบวนการไม่ใช่ลักษณะนิสัยส่วนบุคคล แต่สามารถพัฒนาขึ้นมาได้จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยครูจะต้องลดบทบาทลงมาเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ (Learning facilitator) และให้ผู้เรียนเป็นคนกำหนดทิศทางและหัวข้อที่ต้องการเรียนรู้เองตามความสนใจ งานสำคัญของครูจะเปลี่ยนจากการสอนในชั้นเรียนเป็นการอำนวยความสะดวกของนักเรียน

หนังสือเล่มนี้เน้นที่การเรียนรู้มากกว่าการสอน เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการเรียนรู้และหลักสูตรการศึกษาฉบับใหม่ของฟินแลนด์ สิ่งที่เราจะขาดไม่ได้ก็คือ ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐานความคิดของคนฟินแลนด์ ที่มาและประวัติศาสตร์บางส่วนของประเทศฟินแลนด์ที่ได้หล่อหลอมจนมาเป็นการศึกษาระดับชั้นนำของโลกในทุกวันนี้ ซึ่งหนังสือเล่มนี้ได้อธิบายไว้อย่างละเอียดและครอบคลุม นอกจากนี้ยังอธิบายถึง

ทักษะข้ามสายงานทั้งเจ็ด (7 transversal skills) ที่ช่วยสร้างสมรรถนะแห่งศตวรรษที่ 21 ของฟินแลนด์อย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบไปด้วย

- 1) การคิดและการเรียนรู้เพื่อที่จะเรียนรู้
- 2) สมรรถนะทางวัฒนธรรม ปฏิสัมพันธ์ และการแสดงตัวตน
- 3) การดูแลตนเองและทักษะการจัดการชีวิตประจำวัน
- 4) ทักษะการสื่อสารรอบด้าน
- 5) ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 6) ทักษะชีวิตการทำงานและทักษะผู้ประกอบการ
- 7) การมีส่วนร่วม การมีบทบาทผลักดัน และความพร้อมในการสร้างอนาคตที่ยั่งยืน

จะเห็นได้ว่าทักษะข้ามสายงานทั้งเจ็ดที่ได้บรรจุอยู่ในหลักสูตรการศึกษาฉบับใหม่ของฟินแลนด์นั้นไม่ได้มีการวัด “ความรู้” หรือเน้นการเรียนรู้ในเชิงวิชาการเลย นั่นเป็นเพราะฟินแลนด์ตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการคิด การเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม และการใช้ชีวิตในอนาคตมากกว่าการทำข้อสอบได้ในห้องเรียน การพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยให้เด็กในอนาคตสามารถจัดการกับความซับซ้อนและปัญหาทางด้านการงาน สังคม วัฒนธรรม และอารมณ์ที่พวกเขาต้องเผชิญในอนาคตได้อย่างแข็งแกร่ง การเรียนรู้ทักษะเหล่านี้จำเป็นต้องเลือกบริบทและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ให้เหมาะสม อีกทั้งครูก็จำเป็นต้องมีความสามารถในการอำนวยความสะดวกอย่างมีประสิทธิภาพ

หลักสูตรการศึกษาฉบับใหม่ของฟินแลนด์ในปี 2016 ไม่ได้ยกเลิกการเรียนการสอนรายวิชา แต่ทำให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วยการเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์ มุมมองผ่านปรากฏการณ์จะช่วยให้นักเรียนสามารถ

บูรณาการความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ได้ และช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงหัวข้อในแต่ละวิชาเข้ากับปรากฏการณ์อื่นได้ด้วย ในกระบวนการเรียนรู้ แทนที่ครูจะให้คำตอบแก่คำถามของนักเรียนโดยตรง ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดเองและรับฟังว่าพวกเขาคิดอย่างไรกับคำถามดังกล่าว แทนการรับฟังเพียงแค่คำอธิบายของครู ไม่เช่นนั้นนักเรียนจะไม่มีวันได้คิดเป็นและอภิปรายความคิดของตนเองหรือผู้อื่นได้เลยในอนาคต สิ่งสำคัญในการเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์คือ การกระตุ้นให้เด็กมีความสนใจลึกซึ้ง และการเปิดพื้นที่ให้เด็กได้ตั้งคำถาม คิดสงสัย และสืบค้นหาคำตอบด้วยตนเอง กระบวนการเรียนรู้และเสาะหาคำตอบนี้สำคัญกว่าคำตอบหรือผลลัพธ์ในตอนสุดท้ายเสียอีก

ตัวอย่าง รายละเอียด และกระบวนการเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์ของฟินแลนด์ในหนังสือเล่มนี้ ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณค่าต่อการศึกษาทั่วโลก ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์และปรับใช้ตามบริบทของแต่ละประเทศและผู้เรียนได้ ประเทศฟินแลนด์ได้สร้างบทเรียนให้คนทั่วโลกเห็นผ่านพัฒนาการด้านการศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง พร้อมเชื่อว่าการศึกษาคือการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุดสำหรับประเทศ เพราะถือเป็นกุญแจสำคัญสู่ความสุขและความอยู่ดีกินดีของประชากร และสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การเสียค่าใช้จ่ายเพื่อการเรียนการสอนในฟินแลนด์ถือว่าผิดกฎหมายเลยทีเดียว ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษามีบทบาทในการช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้อย่างแท้จริง

โรงเรียนเสริมทักษะเชิงสร้างสรรค์อาร์คกิ (Arkki) เชื่อว่าเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้จะช่วยเปิดมุมมองใหม่เกี่ยวกับการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากของประเทศไทยที่พวกเราคุ้นเคย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะสามารถจุดประกายให้ผู้อ่านนำไปต่อยอดพัฒนา รวมถึงปรับใช้ตามบริบทและสถานการณ์ที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์

แก่เด็กและเยาวชนในประเทศไทยต่อไป ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาต่อยอด
ในบทบาทครู อาจารย์ หรือพ่อแม่ผู้ปกครองก็ตาม

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณสำนักพิมพ์ bookscape ที่เห็นประโยชน์
ของการเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์จาก
ฟินแลนด์มาสู่ครู อาจารย์ และพ่อแม่ผู้ปกครองชาวไทย รวมทั้งขอ
ขอบพระคุณผู้แปลและกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)
ที่มีส่วนช่วยให้หนังสือเล่มนี้เกิดขึ้นได้ในประเทศไทย

ผศ.ดร.พิชญ์วดี กิตติปัญญางาม

ผู้ร่วมก่อตั้งโรงเรียนเสริมทักษะเชิงสร้างสรรค์อาร์คกิแห่งประเทศไทย

Co-Founder, Arkki Thailand

คำนำผู้เขียน

หนังสือเล่มนี้ว่าด้วยแนวโน้มล่าสุดด้านการศึกษาของฟินแลนด์ มีคู่มือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของโรงเรียนและการศึกษาโดยทั่วไปของฟินแลนด์จำนวนมาก และหาใช่เรื่องจำเป็นที่เราจะพูดเนื้อหาเหล่านั้นซ้ำ อย่างไรก็ตาม ยังมีหนังสือต่างประเทศจำนวนน้อยมากที่กล่าวถึงทิศทางที่เราจะก้าวต่อไปข้างหน้า วงการการศึกษาในฟินแลนด์กำลังผันเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว เส้นทางของฟินแลนด์สู่สมรรถนะแห่งศตวรรษที่ 21 และแนวความคิดอันน่าตื่นตะลึงเรื่องการเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์ (phenomenon-based learning - PhBL) ยังคงเป็นสิ่งใหม่สำหรับผู้สนใจทั่วโลก

นับตั้งแต่ปี 2005 ฉันได้ทำงานเป็นศาสตราจารย์ด้านจิตวิทยาการศึกษาที่มหาวิทยาลัยเฮลซิงกิ ฟินแลนด์ ฉันพึงพอใจที่ได้ฝึกอบรมครูรุ่นใหม่ในศาสตร์จิตวิทยาการเรียนรู้ คณาจารย์และนักศึกษาของเรา นั้นยอดเยี่ยม และถือเป็นเกียรติอย่างสูงที่ฉันได้มีส่วนช่วยพัฒนาครูศึกษาและโรงเรียนมานานกว่าทศวรรษ นวัตกรรมการเรียนและการสอน ตลอดจนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ใหม่ๆ ถือเป็นสิ่งที่ฉันยึดมั่นและรักเสมอมา

ฉันเริ่มเส้นทางอาชีพที่ภาควิชาจิตวิทยา (1986-1996) ที่ซึ่งฉันเริ่มทำงานวิจัยด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน และได้พัฒนาวิธีการกระตุ้นผู้เรียนแนวใหม่ ฉันย้ายไปอยู่คณะแพทยศาสตร์ (1996-2001) เพื่อช่วยพัฒนาและขับเคลื่อนสู่การเรียนรู้ผ่านปัญหา (problem-based learning - PBL) ฉันยังมีส่วนในการวางรากฐานการอบรมทักษะการสื่อสารเพื่อแพทย์อีกด้วย

ระหว่างเส้นทางอาชีพ ฉันยังได้ทำงานในหลากหลายประเทศ อีกด้วย เริ่มแรกฉันย้ายไปโทรอนโต แคนาดา เพื่อเรียนรายวิชาปริญญาเอก (1988-1990) กับศาสตราจารย์คาร์ล เบไรเทอร์ (Carl Bereiter) มาร์ลีน สคาร์ตามาเลีย (Marlene Scardamalia) และเดวิด โอลสัน (David Olson) ซึ่งทั้งสามท่านยังคงเป็นเพื่อนร่วมงานอาวุโสที่ฉันรักยิ่งเสมอมา ต่อมา ภายหลังจากฉันดำรงตำแหน่งเป็นศาสตราจารย์ด้านแพทยศาสตรศึกษา ที่สถาบันคาโรลินสกา ในสต็อกโฮล์ม สวีเดน (2001-2005) และเริ่มทำ ศูนย์การเรียนรู้ที่นั่นด้วย นอกจากนี้ฉันยังเป็นศาสตราจารย์เกียรติคุณ เจ. เอช. บิจเทล ที่ศูนย์การแพทย์มหาวิทยาลัยโกรนิงเกิน เนเธอร์แลนด์ (2006-2008) ปัจจุบันฉันเป็นศาสตราจารย์พิเศษที่มหาวิทยาลัยนอร์เวสต์ วิทยาเขตวาลไทรแองเกิล แอฟริกาใต้ และที่นั่นเองฉันได้เป็นสมาชิกของกลุ่มวิจัยสหวิทยาการที่เยี่ยมยอดชื่อว่า Opentia Research Focus Area ซึ่งนำโดยศาสตราจารย์เอียน รอทแมนน์ (Ian Rothmann) เพื่อนร่วมงานที่รักของฉัน นอกจากนี้ฉันยังเป็นคณะกรรมการสถาบันบัณฑิตการเรียนรู้ และการศึกษาดิจิทัล มหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ใต้หวัน ในกรุงไทเป และได้ทำงานกับเพื่อนร่วมงานที่ฉันรัก ศาสตราจารย์ ชูเฟิน เจิน (Sufen Chen) และชินจง ไช่ (Chin-Chung Tsai) ทุกประเทศ ที่กล่าวมา รวมถึงประเทศที่ฉันกำลังอาศัยอยู่ ยังคงอยู่ในใจฉันเสมอมา ฉันได้เรียนรู้ที่จะโอบรับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอันแตกต่าง เรามีหลายอย่างที่ต้องเรียนรู้จากประเทศอื่นๆ และเจตนาารมณ์ของฉันไม่ใช่การบอกว่า ประเทศอื่นควรเรียนรู้จากเรา เพื่อนชาวแคนาดาของฉัน ดร.แพต คอมลีย์ (Pat Comley) เป็นผู้เชี่ยวชาญชั้นยอดด้านความหลากหลายระหว่าง วัฒนธรรม และฉันเองก็ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากเธออยู่ตลอดเวลาเช่นกัน

ปี 2017 นับเป็นปีพิเศษสำหรับฟินแลนด์ เพราะถือเป็นปีแห่ง การประกาศเอกราชครบ 100 ปีของประเทศเรา ในช่วงปี 2016-2017 ฉันลาพักและเดินทางทั่วโลกเพื่อบรรยายเกี่ยวกับนวัตกรรมการศึกษา ของฟินแลนด์ ฉันไปเยือนแอฟริกา ยุโรป ตะวันออกไกล และออสเตรเลีย

เพื่อบรรยายเกี่ยวกับงานวิจัยและงานพัฒนาของเราด้านการเรียนรู้และการศึกษา ฉันยังได้ใช้เวลาในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ กับศาสตราจารย์ยาน เวอร์มุนต์ (Jan Vermunt) และในคณะสาธารณสุข มหาวิทยาลัยฮินเดียนาบลูมิงตัน กับ ดร.แองเจลา เชา (Angela Chow) ฉันได้เรียนรู้อะไรมากมายจากสถานที่เหล่านี้ และยังตระหนักว่าเราล้วนร่วมเผชิญปัญหาเดียวกันในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วใบนี้ ฉันได้รับเงินสนับสนุนช่วงลาพักจากมูลนิธิเจนีแอนด์อันติวิวูริ และซาบซึ่งใจกับโอกาสนี้มาก มันช่วยให้ฉันได้เปลี่ยนแปลงไปในฐานะนักวิชาการและปลดปล่อยศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์มหาศาล หากปราศจากโอกาสนี้ก็คงเป็นไปได้เลยที่ฉันจะเริ่มเขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้นมา

ระหว่างการเยือนต่างประเทศ ฉันได้พบปะผู้คนมากมายที่สนใจโรงเรียนและครุศึกษาของฟินแลนด์ ฉันเล่าเรื่องราวบางเรื่อง que เขียนไว้ในหนังสือเล่มนี้ให้พวกเขาฟัง หลายต่อหลายคนมาหาฉันเพื่อถามข้อมูลต่างๆ ฉันจึงตระหนักว่าเรื่องราวเกี่ยวกับความสำคัญของงานวิจัยระยะยาวและการพัฒนาด้านการเรียนรู้และจิตวิทยาการศึกษายังไม่เคยได้รับการบอกกล่าวเลย แม้ว่าเพื่อนร่วมงานฉันหลายคนจากฟินแลนด์ได้ตีพิมพ์หนังสือชิ้นเยี่ยมมากมายเกี่ยวกับระบบโรงเรียนฟินแลนด์มาแล้วก็ตามที่ฉันยังได้เรียนรู้จากเพื่อนร่วมงานในสมาคมเพื่อการวิจัยด้านการเรียนรู้และการสอนแห่งยุโรป (European Association for Research on Learning and Instruction - EARLI) บรรดาอดีตประธานสมาคม อย่างเช่น เออร์โน เลห์ตีเนน (Erno Lehtinen) กับซารี ลินด์บลอม (Sari Lindblom) ต่างเป็นผู้ร่วมงานผู้ทรงคุณค่าของฉันทั้งสิ้น

อีกแหล่งแรงบันดาลใจก็คือสำนักครุสถานแห่งมหาวิทยาลัยเฮลซิงกิ (Teachers' Academy of the University of Helsinki) ฉันเป็นสมาชิกผู้ก่อตั้งของสำนักแห่งนี้ ซึ่งมอบบทเรียนมากมายให้ฉันเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่ยืดเยื้อในทั้ง 12 คณะของมหาวิทยาลัยเรา ขณะนี้เรากำลังพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบผสมผสานในโครงการที่

มีชื่อว่า Progressive Teacher Education – New Blended Learning Environment (ครุศึกษาเชิงพิพัฒนาการ – สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงผสมผสานแบบใหม่) ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนโดยกระทรวงศึกษาธิการของฟินแลนด์ แนวคิดคือเพื่อสนับสนุนครูทั้งในปัจจุบันและอนาคตในการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และการจัดโครงการแบบเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์ (phenomenon-based project) เรายังหวังด้วยว่าสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงผสมผสานที่คอมพิวเตอร์เข้ามามีส่วนช่วยนี้จะสามารถช่วยครูในพื้นที่ต่างๆ ทั่วทุกมุมโลกได้ในอนาคต

นักวิจัยหลังปริญญาเอกที่ฉันดูแลช่างน่าทึ่ง ทั้งมาร์กัส ตัลวิโอ (Markus Talvio) อะแมนดีป ดีร์ (Amandeep Dhir) และเอลีนา เกโตเนน (Elina Ketonen) ฉันเคยเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของพวกเขา และตอนนี้พวกเขากลายเป็นเพื่อนรักและเพื่อนร่วมงานของฉันไปแล้ว พวกเราสนุกด้วยกันมากทีเดียว! ฉันกับ ดร.มาร์กัส ตัลวิโอ มีความสนใจร่วมกันในเรื่องการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ (social and emotional learning - SEL) ทั้งยังมีโครงการวิจัยร่วมชื่อว่า Lions International Global Evaluation และโครงการของ Erasmus EU+ ชื่อ Learning2Be เรายุบรวมกันเขียนบทว่าด้วยสมรรถนะที่สองในหนังสือเล่มนี้ นับว่าเป็นเรื่องน่ายินดีที่ได้ร่วมงานกับเขา ดร.อะแมนดีป ดีร์ ผู้มีพื้นเพมาจากอินเดียมีบทบาทสำคัญในฐานะ “ทูตนานาชาติ” ของกลุ่มวิจัย หากไม่มีเขา เครือข่ายรอบโลกของเราก็คงไม่กว้างขวางเช่นนี้ อะแมนดีปเป็นผู้ชำนาญการด้านสื่อใหม่และการทำให้เป็นดิจิทัล (digitalization) เขาได้เปิดโลกแห่งวิศวกรรมการสื่อสารให้เราได้เรียนรู้ ดร.เอลีนา เกโตเนน เป็นผู้ชำนาญการด้านอารมณ์และแรงจูงใจในการเรียนรู้ เธอนับเป็นแม่มดตัวจริงผู้มีศาสตร์แห่งระเบียบวิธีเชิงสถิติขั้นสูงสุด ถ้าปราศจากมันสมองที่เชี่ยวชาญคณิตศาสตร์ของเธองานวิจัยของเราก็คงไม่ผลิบานอย่างที่เป็นอยู่แน่นอน

ศาสตราจารย์กิมโม อัลโฮ (Kimmo Alho) ศาสตราจารย์ไกฮักกาโรเนน (Kai Hakkarainen) ศาสตราจารย์กาดารีนา ซัลเมลลา-อาโร

(Katariina Salmela-Aro) และตัวฉันเอง ได้ตั้งกลุ่มที่เราเรียกกันขำๆ ว่า “สี่เค” (ย่อมาจาก “กิมโม” “โก” “กาตา” และ “กิร์สตี” ในฟินแลนด์เราเรียก ศาสตราจารย์ด้วยชื่อจริง!) เราร่วมงานกันหลายโครงการ และระหว่าง ทำโครงการชื่อ Mind the Gap – Between the Digital Natives and Educational Practices (ระว่างช่องว่าง – ระหว่างชาวดิจิทัลโดยกำเนิด กับแนวปฏิบัติด้านการศึกษา) ซึ่งได้รับเงินสนับสนุนโดยสำนักวิจัยแห่ง ฟินแลนด์ (Academy of Finland, 2013-2016) เราได้เริ่มติดตามเยาวชน ชาวฟินแลนด์ที่เกิดในปี 2000 คนหนุ่มสาวเหล่านี้ปัจจุบันกำลังอายุ ง่ายเข้า 18 ปี และเรากำลังเฝ้าติดตามสิ่งที่เกิดขึ้นกับพวกเขาในโครงการ วิจัยใหม่อยู่ ส่วนโครงการวิจัยใหม่ของเราอย่าง Bridging the Gap (ประสานช่องว่าง) ที่ได้รับเงินสนับสนุนโดยสำนักวิจัยแห่งฟินแลนด์ และโครงการล่าสุดอย่าง Growingmind.fi ที่ได้รับเงินสนับสนุนจากสภาวิจัย ยุทธศาสตร์ฟินแลนด์ (Finnish Strategic Research Council) ล้วนให้ ทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เครือข่ายของเรายังรวมถึง มหาวิทยาลัยเฮลซิงกิ ตัมเปเร และตุรกุ ตลอดจนบริษัทมากมาย อย่างเช่น อินเทล เลโนโว และคลาเนด เรายังมีความร่วมมือระดับชาติกับหลากหลาย บริษัทและมหาวิทยาลัย ส่วนเมืองเฮลซิงกิก็เป็นผู้ร่วมมือหลักในโครงการ Growing Mind โดยในโครงการนี้ ศาสตราจารย์ยารีลาโวเนน (Jari Lavonen) เป็นผู้เชี่ยวชาญชั้นนำด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา นับเป็นเรื่องน่าภูมิใจอย่างยิ่ง ที่ได้ร่วมงานกับเขา

ในหนังสือเล่มนี้ มีหลายบทที่ฉันได้ร่วมเขียนกับนักศึกษาปริญญาโทและปริญญาเอกของฉัน ไม่ว่าจะเป็นมินนา แบร์ (Minna Berg) เลารี เฮียตยาาร์วี (Lauri Hietajarvi) มิลลา ครุสคอปฟ์ (Milla Kruskopf) เฮติ ลามมาสซารี (Heidi Lammassaari) ยูโฮ มักโกเนน (Juho Makkonen) เอริกา มักส์นีเอมิ (Erika Maksniemi) และเลารี ยี. วาระ (Lauri J. Vaara) ภูมิหลังของพวกเราคือกลุ่มวิจัยด้านจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยเฮลซิงกิ ฟินแลนด์ พวกเขาส่วนใหญ่เรียนครูศึกษาครูประจำชั้น เอก

จิตวิทยาการศึกษา ฉันสนุกมากที่ได้ร่วมงานกับนักวิชาการรุ่นเยาว์เหล่านี้ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่เราจะต้องเสริมสร้างพลังและแลกเปลี่ยนกับนักวิจัยรุ่นอนาคต เพื่อให้ก้าวทันแนวโน้มความนิยมสมัยใหม่ และเปิดใจกว้างรับสิ่งใหม่อยู่ตลอดเวลา ในโลกปัจจุบันนี้ การเรียนรู้ระหว่างผู้คนต่างรุ่นกันถือเป็นสิ่งสำคัญ เราสามารถเรียนจากผู้ที่ยาววัยกว่า และพวกเขาก็สามารถเรียนรู้จากเราได้เช่นกัน

ผู้ร่วมเขียนวัยเยาว์ของฉันส่วนใหญ่ร่วมโครงการซึ่งได้รับเงินสนับสนุนจากไมโครซอฟต์ ในโครงการนี้ เราได้พัฒนาเครื่องมือใหม่เพื่อครูฟินแลนด์โดยร่วมมือกับคลาเนตกรุปจำกัด เครื่องมือซึ่งตีพิมพ์ทั้งในภาษาอังกฤษและภาษาฟินแลนด์นี้จะช่วยให้ครูได้วิเคราะห์ว่าตนเองบรรลุเป้าหมายหลักสูตรแกนกลางของฟินแลนด์ได้ดีแค่ไหน เครื่องมือนี้ถือเป็นของขวัญให้เปล่าแก่ครูฟินแลนด์ เพื่อเฉลิมฉลองการประกาศเอกราชครบ 100 ปีในปี 2017 ผลงานชิ้นนี้ช่วยฉันในการเขียนเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่รวมถึงสมรรถนะแบบกว้าง (broad-based competence) ด้วย

เราได้เขียนบทหนึ่งในหนังสือเล่มนี้เกี่ยวกับสมรรถนะแบบกว้างแต่ละประการในหลักสูตรแห่งชาติของฟินแลนด์ปี 2016 ซึ่งนำเสนอสมรรถนะข้ามสายงาน (transversal competency) สำหรับอนาคตหลักๆ ทั้งเจ็ดประการ เราอ้างอิงผลงานจากข้อมูลต่างๆ โดยหน่วยงานเพื่อการศึกษาแห่งชาติฟินแลนด์ (Finnish National Agency for Education) และเอกสารทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติอีกมากมายเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสาร ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิพากษ์และความฉลาดรู้ด้านคอมพิวเตอร์ ถึงแม้ว่าข้อมูลนี้จะเปิดเผยให้เข้าไปดูได้ที่เว็บไซต์ <https://www.oph.fi/english> ทว่ายังถือเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเขียนมุมมองที่สอดคล้องและอ้างอิงงานวิจัยซึ่งง่ายต่อการทำความเข้าใจสำหรับคนทั่วโลก

หากไม่มีสิทธิ์ลาลอด ศูนย์รับเลี้ยงเด็กซุมซน โรงเรียนสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน และการศึกษาแบบไม่เสียค่าธรรมเนียมของฟินแลนด์

ฉันคงไม่ได้มาเป็นศาสตราจารย์ด้วยซ้ำ ฉันเป็นหนี้บุญคุณระบบนอร์ดิก (Nordic system) ที่มอบโอกาสให้ทุกคน ไม่ว่าจะมียาได้ เพศ หรือพื้นเพ เช่นใด ฉันเต็มใจอยากถ่ายทอดเป็นอย่างไร

ในโลกปัจจุบันนี้ คนเพียงคนเดียวเทียบไม่ได้เลยกับเครือข่ายเพื่อนร่วมงาน นักเรียน เพื่อน และครอบครัวของเขา ฉันซาบซึ้งใจที่ทุกคนต่างช่วยเหลือให้หนังสือออกมาเป็นรูปเล่มสำเร็จได้ในที่สุด และยังมีน้ำใจช่วยแบ่งปันความรู้กับฉันอีกด้วย ฉันขอภัยที่ไม่ได้กล่าวขอบคุณทุกคนจนครบในคำนำนี้ ฉันยังต้องขอบคุณสามีฉัน ริสโต และลูกสาวฉัน มิลลา กับที ผู้ที่ทำให้ฉันใช้เวลาทุกเดือนกรกฎาคมริมทะเลสาบในโกโวลา ธรรมชาติและอากาศบริสุทธิ์ของฟินแลนด์ช่วยให้สมองเราปลอดโปร่งและทำให้เรามีจิตใจเบิกบานอยู่ตลอดทั้งปี ฉันหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อ่านได้บ้าง

กิริสตี โลนกา

เฮลซิงกิ

18 พฤษภาคม 2018

PHENOMENAL LEARNING FROM FINLAND

by
Kirsti Lonka

Phenomenal Learning
นวัตกรรมการเรียนรู้แห่งอนาคตแบบฟินแลนด์

แปลโดย
สุนันทา วรรณสินธ์ เบล
พยุหศักดิ์ แก่นจันทร์

บรรณาธิการ
พิชญ์วดี กิตติปัญญางาม

บทนำ

—

พัฒนาการล่าสุดของแวดวงครุศึกษาและโรงเรียนฟินแลนด์ ได้รับความสนใจอย่างยิ่งยวด ผลสอบโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment - PISA) ของฟินแลนด์ ทำให้คนทั่วโลกสนใจและหันมามองว่าจะเกิดอะไรขึ้นต่อไปในฟินแลนด์ ระบบโรงเรียนของเราได้รับการจัดอันดับว่าดีที่สุดที่สุดในโลก นับเป็นเรื่องน่าประหลาดใจ เพราะเรามีประชากรน้อยและประวัติศาสตร์ของเราก็เต็มไปด้วยความยากจนและศึกสงคราม

หลายศตวรรษมานี้ การศึกษาและการรู้หนังสือถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับประเทศเรา ฉันจำเป็นต้องบรรยายถึงประวัติศาสตร์นิทานปรัมปรา และตำนานเรื่องเล่าต่างๆ เพื่อช่วยให้คุณเข้าใจวิถีคิดของเรา หลักสำคัญคือ *เรื่องราว* ของชาติและชนบคความเชื่อของกลุ่มที่เรามีร่วมกัน เรื่องราวเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 เมื่อฟินแลนด์เริ่มสร้างอัตลักษณ์ชาติของตนเอง ระหว่างช่วงเวลานั้นเอง ศาสตราจารย์หลายคนของมหาวิทยาลัยเฮลซิงกิคือหนึ่งในบรรดาผู้ร่วมสรรค์สร้างระบบการศึกษาและสังคมของเรา นับแต่นั้นมาสายสัมพันธ์

ระหว่างประเทศฟินแลนด์กับแวดวงการศึกษาจึงเชื่อมโยงกันอย่าง
แข็งแกร่งเสมอมา บรรดาศาสตราจารย์ในฟินแลนด์ยังคงง่วนทำงานอย่าง
ขะมักเขม้นกับคณะและกลุ่มทำงานจำนวนมากเพื่อพัฒนาการศึกษา

ทว่า “ความเป็นเลิศ” ย่อมมีอันตรายแฝงอยู่ การทดสอบเด็ก ๆ
ไม่ใช่ประเด็นสำคัญแต่อย่างใดในฟินแลนด์ เมื่อผลสอบ PISA ช่วงแรก
ออกมา ชาวฟินแลนด์คือกลุ่มคนแรก ๆ ที่เคลือบแคลงสงสัยและวิพากษ์
วิจารณ์มาตรวัดหยาบ ๆ นี้ พวกเราส่วนใหญ่ต่างประหลาดใจที่ระบบ
ของเรามีประสิทธิภาพดี และหลายคนก็ตั้งข้อสงสัยถึงการตัดสินใจที่
ไม่เหมือนใครว่าจะมอบการศึกษาแบบเดียวกันให้กับเด็กทุกคนโดยไม่
คำนึงถึงภูมิหลังและสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ทศนคติข้างคิด
สงสัยและวิพากษ์ตนเองของเรานั้นไม่เคยลดละ ความฮือฮาเรื่องการสอบ
PISA และผู้คนหลายร้อยที่มาเยี่ยมชมมหาวิทยาลัยของเรา ก็เริ่มจะกลายเป็น
ปัญหามากขึ้นทีละน้อย เราเริ่มพึงพอใจในตนเองมากเกินไปจน
ไม่ก้าวไปข้างหน้าและใช้มาตรวัดใหม่เพื่อพัฒนาระบบการศึกษาของ
เราให้ดียิ่งขึ้นไปอีก เมื่อได้รับคำแนะนำว่าทุกระบบควรพัฒนาปรับปรุง
อย่างสม่ำเสมอเพื่อก้าวให้ทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่รวดเร็วฉับไว
นักการศึกษาหลายคนก็ตั้งคำถามว่า “ทำไมเราต้องแก้ไขสิ่งที่ไม่ได้ชำรุด
ด้วยเล่า”

ลองนึกถึงสิ่งที่เกิดขึ้นกับบริษัทสัญชาติฟินแลนด์อย่างโนเกียสิ
พวกเขาไม่สนใจจะอ่านสัญญาณเดือนกุมภาพันธ์ทำให้ธุรกิจต้องล่มสลาย
โนเกียจำเป็นต้องนำเสนอกลยุทธ์ธุรกิจใหม่หมดจด และตอนนี้พวกเขาก็
ประสบความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายรอบโลก บทเรียนสำคัญที่เราได้
เรียนรู้คือ หากเราไม่พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เราก็จะถอยหลังไปเรื่อย ๆ
แต่หากเราปรับเปลี่ยน เราก็จะกลับมาผงาดได้อีกครั้ง

แนวคิดใหม่ด้านการเรียนรู้ท้าทายเรา การทำให้เป็นดิจิทัล
กระบวนการแปลงเป็นระบบอัตโนมัติ และโลกาภิวัตน์อยู่ที่นี่แล้วในตอนนี
ไม่ว่าเราจะต้องการหรือไม่ก็ตาม ไม่มีใครรักษาผลงานที่ดีที่สุดโดยยึดโยง
อยู่กับความสำเร็จของวันวาน เรากำลังเผชิญความท้าทายอันใหญ่หลวง

ต่อความเป็นอยู่และการมีส่วนร่วมในโรงเรียนของลูกหลานเรา เหตุผลที่ฉันเขียนหนังสือเล่มนี้คือเพื่อมองไปข้างหน้า แม้แต่ในฟินแลนด์เราก็จำเป็นต้องหันปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาอันมีค่าเพื่อก้าวไปสู่ระดับใหม่ที่ไม่เคยทำได้มาก่อน ในการนี้ เราจำเป็นต้องปฏิรูปวิธีการเรียนรู้อย่างเข้มข้น ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นในครูศึกษาและโรงเรียนของเรา ปัญหาที่เราล้วนประสบร่วมกันนั้นเป็นคำถามเดียวกับที่คนทั่วโลกต่างเผชิญ

ฟินแลนด์ไม่ใช่ประเทศที่อยู่อย่างโดดเดี่ยวหรือพึ่งพาเพียงตนเองได้อีกต่อไปแล้ว ตลอดหลายปีมานี้ เราได้รับบทเรียนมากมายที่เรียนรู้ร่วมกับเพื่อนจากรอบโลก ดูเหมือนว่าประชาธิปไตยและความเท่าเทียมอันมีเสถียรภาพคือเคล็ดลับเบื้องหลังระบบการศึกษาที่ขับเคลื่อนอย่างทรงประสิทธิภาพ แคนาดาถือเป็นประเทศแนวหน้าเรื่องการพัฒนาโรงเรียนในบริบทพหุวัฒนธรรม และผสมผสานความก้าวหน้าของรัฐบาลสวัสดิการและธุรกิจที่เฟื่องฟูเข้าด้วยกัน สิงคโปร์ ญี่ปุ่น เอสโตเนีย และได้หันต่างก็นำหน้าฟินแลนด์ด้านการเรียนรู้อัจฉริยะศาสตร์ ประเทศเหล่านี้เปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรมและเทคโนโลยีได้คล่องตัวกว่าเรา

ในบทแรกที่ว่าด้วย “ประวัติศาสตร์ ภาษา และระบบโรงเรียนฟินแลนด์โดยสังเขป” ฉันได้สรุปปาฏิหาริย์ด้านการรู้หนังสือและการเรียนการศึกษาของเราระหว่างศตวรรษที่ 19 และ 20 เมื่อครั้งที่ฟินแลนด์เพิ่งก้าวเข้าสู่ยุคก่อร่างสร้างชาติให้เจริญรุ่งเรือง ฉันจะเริ่มจากประวัติศาสตร์ที่ค่อนข้างไกลโพ้น แต่กระสวยเวลาจะเคลื่อนที่อย่างรวดเร็วสู่ขวบปีแห่งการฟื้นคืนของชาติ การถือกำเนิดของระบบโรงเรียน และการประกาศเอกราช ฉันจะเล่าถึงก้าวเล็กๆ ก้าวแรกของระบบโรงเรียน ตลอดจนกระบวนการคิดทั่วไปของฟินแลนด์ แน่ใจว่าย่อมมีความสัมพันธ์ต่อการเกิดภาพเหมารวม ทว่าก็ยังมีความพิเศษอื่นๆ ของประเทศเราที่จะช่วยให้คุณเข้าใจตัวตนและเป้าหมายต่อไปของเรา เราได้ดำเนินมาตรการใหม่ๆ ไปแล้วมากมายในฟินแลนด์

ฉันหวังว่าบทนี้จะหยิบยื่นความหวังให้แก่นานาชาติที่กำลังเผชิญความทุกข์ยากเพราะความยากจน ความหิวโหย และความรุนแรง

บทเรียนจากฟินแลนด์ก็คือ การศึกษาคือการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุดและดีที่สุด โดยเฉพะอย่างยิ่งความเท่าเทียมและการให้การศึกษาสตรีถือเป็นกุญแจสู่สังคมที่ผลิดอกออกผล หากเราสามารถทำเช่นนี้ได้ภายในเวลาแค่ 50 ปี ทำให้ประเทศอื่น ๆ รอบโลกจะทำได้ไม่ได้อีก การเปลี่ยนผ่านจากประเทศสุดแร้นแค้นเป็นสังคมอุดมสมบูรณ์และสุขสงบเป็นไปได้ด้วยการศึกษาเพียงเท่านั้น

“บทเรียนจากจิตวิทยาการศึกษา” เสนอบทบาทหน้าที่ของจิตวิทยาการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนทั่วโลกระหว่างสามทศวรรษที่ผ่านมา ความรู้ความเข้าใจใหม่่ว่าความจำเป็นกระบวนการทำงานอย่างไร อะไรคือความเชี่ยวชาญ อะไรคือความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ รวมถึงบทบาทของแรงจูงใจและอารมณ์ในการเรียนรู้ นับเป็นความรู้ที่ช่วยกระตุ้นกระบวนการเปลี่ยนแปลงในระบบโรงเรียนและการศึกษาเสมอมา เทคโนโลยีส่งผลดีหรือร้ายต่อพัฒนาการด้านจิตใจและสมองของเยาวชนกันแน่ เราได้สำรวจคำถามเหล่านี้ร่วมกับเพื่อนร่วมงานของฉันเมื่อเร็วๆ นี้ด้วย

หนังสือเล่มนี้ไม่ได้พูดถึงการสอนเสียทีเดียว แต่พูดถึงการเรียนรู้มากกว่า ในยุคใหม่ของการศึกษา การเรียนรู้ของนักเรียนและชุมชนถือเป็นเรื่องสำคัญอันดับต้นๆ ฉันจะนำเสนอว่าเหตุใดพื้นที่ทางกายภาพจึงควรได้รับการพัฒนาและควรพัฒนาไปในทิศทางใด ตลอดจนรูปแบบนวัตกรรมการสอน สภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบใหม่ และแนวคิดการเรียนรู้เบื้องหลังแผนการศึกษาแบบใหม่ด้วย

เนื้อหาในส่วนต่อมารอบคลุมสมรรถนะแบบกว้างเจ็ดประการซึ่งสำคัญมากสำหรับหลักสูตรแกนกลางฉบับใหม่ของฟินแลนด์ที่ออกมาในปี 2014 และนำไปปฏิบัติจริงในปี 2016 เนื้อหาส่วนนี้นิยามทักษะข้ามสายงานแบบกว้างทั้งเจ็ดประการซึ่งร้อยเรียงกลายเป็นทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของฟินแลนด์ บทเหล่านี้จะพาผู้อ่านไปศึกษาสมรรถนะข้ามสายงานทั้งเจ็ดประการอย่างละเอียด ฉันเขียนเนื้อหาแต่ละบทโดยได้รับความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงานรุ่นน้องหลายคน ดังนี้

- 1) การคิดและการเรียนรู้ที่จะเรียนรู้ (กับยูโฮ มักโกเนน)
- 2) สมรรถนะทางวัฒนธรรม ปฏิสัมพันธ์ และการแสดงตัวตน (กับมินนา แบร์ และมาร์กัส ตัลวิโอ)
- 3) การดูแลตนเองและการจัดการชีวิตประจำวัน (กับเอริกา มักส์นิเอมิ)
- 4) ทักษะการสื่อสารรอบด้าน (กับมิลลา ครุสคอปป์ และเฮติ ลามมาซซารี)
- 5) ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (กับมิลลา ครุสคอปป์ และเลารี เฮียตายาร์วี)
- 6) ทักษะชีวิตการทำงานและทักษะผู้ประกอบการ (กับเฮติ ลามมาซซารี)
- 7) การมีส่วนร่วม การมีบทบาทผลักดัน และการสร้างอนาคตที่ยั่งยืน (กับเอริกา มักส์นิเอมิ)

บทต่อไปเกี่ยวกับจุดกำเนิด พัฒนาการ และการนำ “การเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์” มาปฏิบัติจริงในปัจจุบัน บทนี้ได้ซูวี กริสตา เวสต์ลิง (Suvi Krista Westling) มาร่วมเขียน เธอได้ศึกษาโครงการแบบเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์ และยังดูแลให้ความรู้เป็นพิเศษกับกลุ่มวิจัยของเราอีกด้วย แนวคิดการเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์นี้ไม่ใช่สิ่งใหม่เลย ทว่าการนำไปประยุกต์ใช้กับหลักสูตรแบบรายวิชายังถือว่าเป็นเรื่องยากอยู่ดี

บทสุดท้าย “เราจะไปไหนต่อ วิสัยทัศน์สู่อนาคต” จะพิจารณานวัตกรรมล่าสุดที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน อะไรคือก้าวสำคัญต่อไปที่จะช่วยให้เราสานต่อภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความพึงพอใจกับความสำเร็จ ณ ปัจจุบันและการก้าวแต่พูดถึงความสำเร็จในอดีตจะนำไปสู่ความเสื่อมถอยอย่างรวดเร็ว เราจำเป็นต้องริบแสวงหาแนวทางใหม่ๆ ที่จะทำให้นักเรียนของเรากลายเป็นพลเมืองดีที่พร้อมจะเผชิญปัญหาท้าทายบนโลกใบนี้ อีกทั้งในอนาคตการศึกษาจะเป็นกุญแจสำคัญที่ไขสู่ทั้งความสุขและความกินดีอยู่ดี แม้จะมีการปรับเปลี่ยนและปฏิรูป ว่าคุณค่าของการศึกษาย่อมไม่ถูกลดค่าลงเป็นแน่

ประวัติศาสตร์ ภาษา และระบบโรงเรียน
ฟินแลนด์โดยสังเขป

หากต้องการเข้าใจว่าเราจะก้าวไปจุดไหน ก็ต้องรู้ก่อนว่าเรามาจากไหน สุดยอดปาฏิหาริย์อย่างการที่ชาวฟินแลนด์ได้ต่อสู้ฝ่าฟันความยากจนขั้นแค้น จนก้าวมาเป็นสังคมแห่งความเท่าเทียมและเจริญรุ่งเรือง คือเรื่องราวที่สมควรถ่ายทอดแก่กัน ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นได้เพราะฟินแลนด์ให้ความสำคัญกับระบบโรงเรียนและการอ่านออกเขียนได้มาอยู่ก่อนแล้ว ตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 หลายต่อหลายคนไม่สามารถจับจ่ายซื้อหาอาหาร แต่ยังคงต้องการหาซื้อหนังสือ ห้องสมุดไม่คิดค่าบริการยังคงเป็นสถานที่ยอดนิยมนที่ผู้คนในฟินแลนด์มักไปเยือน เรื่องราวนี้อาจสร้างแรงบันดาลใจให้กับหลายคนที่กำลังเผชิญความยากลำบากในชีวิตประจำวันในประเทศต่าง ๆ ซึ่งยังต้องเดินหน้าพัฒนาสู่ชีวิตที่ดีกว่า หนังสือเล่มนี้แสดงความยินดีเนื่องในวาระครบรอบ 100 ปีการประกาศเอกราชของฟินแลนด์ (1917-2017) และยังเปิดเผยความลับของฟินแลนด์ให้แก่ผู้ที่สนใจด้วย

ขณะที่เขียนหนังสือเล่มนี้ ฉันได้ค้นคว้าภูมิหลังและประวัติศาสตร์ของประเทศและภาษาฟินแลนด์ ฉันต้องขอขอบคุณแหล่งข้อมูลที่ยอดเยี่ยม

คือนิตยสาร *Finnish Science* หรือ *Tiede-lehti* (วิทยาศาสตร์ฟินแลนด์) ทุกๆ เดือนพวกเขาจะตีพิมพ์ข่าวล่าสุดเกี่ยวกับการค้นพบใหม่ๆ ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องยีน โบราณคดี มรดกทางวัฒนธรรม ตลอดจนประวัติศาสตร์ พวกเขาหมั่นนำเสนอความรู้ใหม่ๆ ให้ผู้คน ไม่ว่าจะ เป็นด้านวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และมนุษยศาสตร์

ตอนที่อยู่ในแอฟริกา ฉันได้เรียนรู้ความสำคัญของเรื่องราวต่างๆ เรื่องราวที่กล่าวถึงในบทนี้คือเรื่องเล่า แม้ว่าจะอ้างอิงมาจากความรู้ของ ฉันเองก็ตาม ฉันขอถือวิสาสะแต่งแต้มข้อเท็จจริงด้วยเรื่องเล่าเกี่ยวกับ บรรพบุรุษและญาติผู้ใหญ่ในครอบครัวของฉันเองด้วย

บทนี้เขียนขึ้นสำหรับคนที่สนใจประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และ ภาษา อีกทั้งยังบรรยายโดยสังเขปถึงระบบโรงเรียนของเราที่พัฒนา จนกลายเป็นรูปแบบที่เห็นกันในปัจจุบัน มีหนังสือคู่มือดีๆ หลายเล่ม เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของโรงเรียนและการศึกษาฟินแลนด์โดยทั่วไป ฉันไม่จำเป็นต้องกล่าวเนื้อหาเหล่านั้นซ้ำแล้ว ตัวอย่างเช่น หนังสือของ ดร.ปาสี ซอห์ลเบิร์ก (Pasi Sahlberg) ชื่อเรื่อง *Lessons from Finland* (บทเรียนจากฟินแลนด์) ได้กลายเป็นหนังสือติดอันดับขายดี ฉันยังขอ แนะนำหนังสือชื่อ *Miracle of Education: The Principles and Practices of Teaching and Learning in Finnish Schools* (มหัศจรรย์แห่งการศึกษา: หลักการและแนวปฏิบัติด้านการเรียนการสอนในโรงเรียนฟินแลนด์) ที่ แก้ไขปรับปรุงโดยศาสตราจารย์ฮันเนเล นิเอมิ (Hannele Niemi) เอาลี ทูม (Auli Toom) และอาร์โต กัลลิโอนิเอมิ (Arto Kallioniemi) ในปี 2016 หากคุณสนใจรายละเอียดเรื่องประวัติศาสตร์และระบบการศึกษาของ ฟินแลนด์ โปรดลองติดตามผลงานหนังสือเหล่านี้ดู